

BÖLÜM 6

ALKOL MADDE KULLANIM BOZUKLUKLARINDA EK PSİKİYATRİK TANILAR

Özgecan TUNA¹

Giriş

Alkol madde kullanım bozukluğu (AMKB) olan kişilerde ek psikiyatrik tanuların yaygınlığı sıklıkla (1-4). Alkol kullanım bozukluğu (AKB) olan bireylerin %45'inin, madde kullanım bozukluğu (MKB) olan bireylerin ise %72'sinin yaşam boyu en az bir psikiyatrik bozukluk eş tanısının olduğu bildirilmiştir (5). Epidemiyolojik Alan Çalışmasında (Epidemiologic Catchment Area, ECA), alkol dışı madde kullanım bozukluklarında daha yüksek sıklıkta komorbid psikiyatrik bozukluk bildirilirken, bu sıklık AKB olanlarda en az %37, MKB olanlarda ise en az %53 olarak raporlanmıştır (3). Alkol ve İlişkili Durumlar İçin Ulusal Epidemiyolojik Çalışma (NESARC- National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions, n:43093) verilerinden, AMKB olan bireylerin %33,7'sinde yaşam boyu en az bir psikiyatrik bozukluk olduğu gösterilmiştir (2). AMKB'de en sık bildirilen eş tanılar arasında major depresif bozukluk, bipolar bozukluk (BB), anksiyete bozuklukları, şizofreni gibi psikozla giden bozukluklar, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, kişilik bozuklukları yer almaktadır (1,4). Alkol madde kullanımını olan katılımcıların dahil edildiği NE-

SARC örnekleminde, duygudurum bozukluğu; %19,5, anksiyete bozukluğu; %17,2, kişilik bozukluğu; %14,8, psikotik bozukluk ise %0,78 yaşam boyu yaygınlık oranlarında eş tanı olarak tespit edilmiştir (2).

Bazen tedavi edilmemiş psikiyatrik bozukluk AMKB'ye zemin hazırlar ve böylelikle tanısız bir birliktelik söz konusu olabilir. Psikiyatrik bozukluğu olan kişilerin self medikasyon amacıyla alkol madde kullanımına başvurmaları bu kategoride değerlendirilebilir (6). Bazen de alkol madde kullanımını, bir psikiyatrik bozukluğun başlamasına ya da alevlenmesine sebep olabilir. Alkol madde kullanımının yol açtığı psikiyatrik bozukluklar; psikozla giden bozukluklar, iki uçlu ve ilişkili bozukluklar, depresyon bozuklukları, anksiyete bozuklukları, takıntı-zorlantı bozuklukları, uyku bozuklukları, cinsel işlev bozuklukları, deliryum ve nörobilişsel bozukluklardır (7). Madde kötüye kullanımını olan bireylerde mani için artmış bir risk vardır (3,4). Diğer yandan unutulmamalıdır ki, yeni başlayan veya artmış alkol madde kullanımını, maninin gidişatında bir belirtinin öncülü olarak da görülebilir. AMKB, psikiyatrik bir bozukluğun kliniğinin bir parçası mı yoksa psikiyatrik bir bozukluğun tetikleyicisi mi ayırt edilmelidir.

¹ Uzm. Dr., Serbest hekim, ozgecantuna@gmail.com

kişilik bozukluğunun daha sık oldukları da bildirilmiştir (62).

Kişilik bozukluğu tanısının varlığının alkol madde kullanımından AMKB'ye geçiş ile ilişkili olduğu bildirilmektedir (2). AMKB olan bireylerde eşlik eden kişilik bozukluğu tanısı her iki bozukluk için kötü prognoz, nüks, tedaviye uyumsuzluk ve artmış intihar riski ile ilişkilidir. Diğer yandan kişilik bozukluğu olanlarda AMKB daha erken yaşlarda başlamakta ve daha kötü seyirli olmaktadır (63). Kişilik bozukluğu tanısının varlığında ek psikiyatrik tanı daha çok görülür, çoklu madde kullanımı daha fazladır, sosyal ilişkiler ve işlevsellik daha kötüdür (64).

Kişilik bozukluklarının eşlik ettiği AMKB vakalarının tedavisine ilaç tedavisine ek olarak psikoterapi eklenmesi önemlidir. Bu vakaların psikoterapiden daha çok yararlandıkları bildirilmiştir. Terapistin karşı-aktarımı ile bu hastalara yönelik nefret-öfke tepkileri gelişebilir. Bunun engellenmesi için öncelikle terapistin kendi iç dinamiklerinin farkında olması, deneyim kazanması ve ayrıca bağımlılık psikodinamisine ek olarak kişilik bozuklukları gibi karşı-aktarım tepkilerini güçlü biçimde uyandıran hastalarla yapılan terapi ilkelerini bilmesi gereklidir (65,66).

Sonuç

AMKB olan kişilerde ek psikiyatrik tanılar sık görülmektedir. AMKB'ye eşlik eden psikiyatrik tanıların varlığı her iki hastalık için de klinikte olumsuz gidişat ile ilişkilidir ve tedavi edilmesi önemlidir. Tedavi çoğu zaman eş zamanlı olmalı ve her iki bozukluğu da içermelidir.

Kaynakça

- Castillo-Carniglia A, Keyes KM, Hasin DS, et al. Psychiatric comorbidities in alcohol use disorder. *The Lancet Psychiatry*. 2019;6(12):1068-1080. doi: 10.1016/S2215-0366(19)30222-6
- Lev-Ran S, Imtiaz S, Rehm J, et al. Exploring the association between lifetime prevalence of mental illness and transition from substance use to substance use disorders: results from the National Epidemiologic Survey of Alcohol and Related Conditions (NESARC). *The American journal on addictions*. 2013;22(2):93-98. doi: 10.1111/j.1521-0391.2013.00304.x
- Regier DA, Farmer ME, Rae DS, et al. Comorbidity of Mental Disorders With Alcohol and Other Drug Abuse. Results from the Epidemiologic Catchment Area (ECA) Study. *Jama*. 1990;264(19):2511-2518.
- Schuckit MA. Comorbidity between substance use disorders and psychiatric conditions. *Addiction (Abingdon, England)*. 2006;101 Suppl 1:76-88. doi: 10.1111/j.1360-0443.2006.01592.x
- Çakmak D, Evren C. *Alkol ve madde kullanım bozuklukları*. Kuzguncuk, İstanbul: Özgül matbaacılık; 2006. p. 19.
- Wu LT, Kouzis AC, Leaf PJ. Influence of comorbid alcohol and psychiatric disorders on utilization of mental health services in the National Comorbidity Survey. *The American journal of psychiatry*. 1999;156(8):1230-1236. doi: 10.1176/ajp.156.8.1230
- American Psychiatric Association: *Desk Reference to the Diagnostic Criteria From DSM-5*. Arlington, VA, American Psychiatric Association, 2013.
- Schuckit MA. Alcohol-use disorders. *The Lancet*. 2009;373(9662):492-501. doi: 10.1016/S0140-6736(09)60009-X
- Foster JH, Powell JE, Marshall EJ, Peters TJ, et al. Quality of life in alcohol-dependent subjects--a review. *Qual Life Res*. 1999;8(3):255-261. doi:10.1023/a:1008802711478
- Turner S, Mota N, Bolton J, et al. Self-medication with alcohol or drugs for mood and anxiety disorders: A narrative review of the epidemiological literature. *Depression and anxiety*. 2018;35(9):851-860. doi: 10.1002/da.22771
- Hodgson K, Almasy L, Knowles EE, et al. Genome-wide significant loci for addiction and anxiety. *Eur Psychiatry*. 2016;36:47-54. doi:10.1016/j.eurpsy.2016.03.004
- Caspi A, Moffitt TE, Cannon M, et al. Moderation of the effect of adolescent-onset cannabis use on adult psychosis by a functional polymorphism in the catechol-O-methyltransferase gene: longitudinal evidence of a gene X environment interaction. *Biological Psychiatry*. 2005;57(10):1117-1127. doi: 10.1016/j.biopsych.2005.01.026
- Davis L, Uezato A, Newell JM, et al. Major depression and comorbid substance use disorders. *Current Opinion in Psychiatry*. 2008;21(1):14-18. doi: 10.1097/YCO.0b013e3282f32408
- Grant BF, Harford TC. Comorbidity between DSM-IV alcohol use disorders and major depression: results of a national survey. *Drug and Alcohol Dependence*. 1995;39(3):197-206. doi: 10.1016/0376-8716(95)01160-4
- Hasin DS, Sarvet AL, Meyers JL, et al. Epidemiology of Adult DSM-5 Major Depressive Disorder and Its Specifiers in the United States. *JAMA Psychiatry*. 2018;75(4):336-346. doi: 10.1001/jamapsychiatry.2017.4602
- Boden JM, Fergusson DM. Alcohol and depression. *Addiction (Abingdon, England)*. 2011;106(5):906-914. doi: 10.1111/j.1360-0443.2010.03351.x
- Huang YY, Oquendo MA, Friedman JM, et al. Substance abuse disorder and major depression are associated with the human 5-HT1B receptor gene (HTR1B)

- G861C polymorphism. *Neuropsychopharmacology*.2003;28(1):163-169. doi:10.1038/sj.npp.1300000
18. Crum RM, Green KM, Storr CL, et al. Depressed mood in childhood and subsequent alcohol use through adolescence and young adulthood. *Archives of General Psychiatry*. 2008;65(6):702-712. doi:10.1001/archpsyc.65.6.702
 19. Fergusson DM, Boden JM, Horwood LJ. Tests of causal links between alcohol abuse or dependence and major depression. *Archives of General Psychiatry*. 2009;66(3):260-266. doi:10.1001/archgenpsychiatry.2008.543
 20. Ostacher MJ. Comorbid alcohol and substance abuse dependence in depression: impact on the outcome of antidepressant treatment. *The Psychiatric clinics of North America*. 2007;30(1):69-76. doi:10.1016/j.psc.2006.12.009
 21. Tiet QQ, Mausbach B. Treatments for patients with dual diagnosis: a review. *Alcoholism, clinical and experimental research*. 2007;31(4):513-536. doi: 10.1111/j.1530-0277.2007.00336.x
 22. Quello SB, Brady KT, Sonne SC. Mood disorders and substance use disorder: a complex comorbidity. *Science & practice perspectives*. 2005;3(1):13-21. doi: 10.1151/spp053113
 23. Torrens M, Fonseca F, Mateu G, et al. Efficacy of antidepressants in substance use disorders with and without comorbid depression. A systematic review and meta-analysis. *Drug and alcohol dependence*. 2005;78(1):1-22. doi: 10.1016/j.drugalcdep.2004.09.004
 24. Nunes EV, Levin FR. Treatment of depression in patients with alcohol or other drug dependence: a meta-analysis. *JAMA*. 2004;291(15):1887-1896. doi: 10.1001/jama.291.15.1887
 25. Chengappa KN, Levine J, Gershon S, et al. Lifetime prevalence of substance or alcohol abuse and dependence among subjects with bipolar I and II disorders in a voluntary registry. *Bipolar Disorders*. 2000;2(3 Pt 1):191-195. doi: 10.1034/j.1399-5618.2000.020306.x
 26. Kessler RC, Crum RM, Warner LA, et al. Lifetime co-occurrence of DSM-III-R alcohol abuse and dependence with other psychiatric disorders in the National Comorbidity Survey. *Archives of General Psychiatry*. 1997;54(4):313-321. doi: 10.1001/archpsyc.1997.01830160031005
 27. Grant BF, Stinson FS, Dawson DA, et al. Prevalence and co-occurrence of substance use disorders and independent mood and anxiety disorders: results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Archives of General Psychiatry*. 2004;61(8):807-816. doi: 10.1001/archpsyc.61.8.807
 28. Messer T, Lammers G, Muller-Siecheneder F, et al. Substance abuse in patients with bipolar disorder: A systematic review and meta-analysis. *Psychiatry Research*. 2017;253:338-350. doi: 10.1016/j.psychres.2017.02.067
 29. Dalton EJ, Cate-Carter TD, Mundo E, et al. Suicide risk in bipolar patients: the role of co-morbid substance use disorders. *Bipolar Disorders*. 2003;5(1):58-61. doi: 10.1034/j.1399-5618.2003.00017.x
 30. Singh J, Mattoo SK, Sharan P, et al. Quality of life and its correlates in patients with dual diagnosis of bipolar affective disorder and substance dependence. *Bipolar Disorders*. 2005;7(2):187-191. doi: 10.1111/j.1399-5618.2004.00173.x
 31. Salloum IM, Thase ME. Impact of substance abuse on the course and treatment of bipolar disorder. *Bipolar Disorders*. 2000;2(3 Pt 2):269-280. doi: 10.1034/j.1399-5618.2000.20308.x
 32. Altınbaş K, Evren C. Pharmacotherapy Options in Comorbid Bipolar Disorder and Alcohol-Substance Use Disorders. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*. 2013;23(4):378-389. doi: 10.5455/bcp.20131122111840
 33. Coles AS, Sasiadek J, George TP. Pharmacotherapies for co-occurring substance use and bipolar disorders: A systematic review. *Bipolar Disorders*. 2019;21(7):595-610. doi: 10.1111/bdi.12794
 34. Salloum IM, Cornelius JR, Daley DC, et al. Efficacy of valproate maintenance in patients with bipolar disorder and alcoholism: a double-blind placebo-controlled study. *Archives of General Psychiatry*. 2005;62(1):37-45. doi: 10.1001/archpsyc.62.1.37
 35. Altınbaş K. Treatment of Comorbid Psychiatric Disorders with Bipolar Disorder. *Noro Psikiyatri Arşivi*. 2021;58(Suppl 1):41-46. doi: 10.29399/npa.27615
 36. Conway KP, Compton W, Stinson FS, et al. Lifetime comorbidity of DSM-IV mood and anxiety disorders and specific drug use disorders: results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *The Journal of clinical psychiatry*. 2006;67(2):247-257. doi: 10.4088/jcp.v67n0211
 37. Lai HM, Cleary M, Sitharthan T, Hunt GE. Prevalence of comorbid substance use, anxiety and mood disorders in epidemiological surveys, 1990-2014: A systematic review and meta-analysis. *Drug Alcohol Depend*. 2015;154:1-13.
 38. Stewart SH, Conrod PJ. Anxiety Disorder and Substance Use Disorder Co-Morbidity: Common Themes and Future Directions. In: Stewart SH, Conrod PJ, editors. *Anxiety and Substance Use Disorders: The Vicious Cycle of Comorbidity*. Boston, MA: Springer US; 2008. p. 239-257.
 39. Smith JP, Book SW. Anxiety and Substance Use Disorders: A Review. *The Psychiatric Times*. 2008;25(10):19-23.
 40. Gimeno C, Dorado ML, Roncero C, et al. Treatment of Comorbid Alcohol Dependence and Anxiety Disorder: Review of the Scientific Evidence and Recommendations for Treatment. *Frontiers in Psychiatry*. 2017;8:173. doi: 10.3389/fpsy.2017.00173
 41. Shay JJ. Terrified of Group Therapy: Investigating Obstacles to Entering or Leading Groups. *American journal of psychotherapy*. 2021;74(2):71-75. doi: 10.1176/appi.psychotherapy.20200033
 42. Hunt GE, Large MM, Cleary M, et al. Prevalence of comorbid substance use in schizophrenia spectrum disorders in community and clinical settings, 1990-2017: Systematic review and meta-analysis. *Drug and Alcohol Dependence*. 2018;191:234-258. doi:10.1016/j.drugalcdep.2018.07.011
 43. Murray RM, Grech A, Phillips P, et al. What is the relationship between substance abuse and schizophrenia. in R. M. Murray, P. B. Jones, E. Susser, J. Van Os & M. Cannon (Eds.), *The epidemiology of schizophrenia*. Cambridge, U.K. ; New York : Cambridge University Press; 2003.

- p. 317-342.
44. Green AI, Noordsy DL, Brunette MF, et al. Substance abuse and schizophrenia: pharmacotherapeutic intervention. *Journal of substance abuse treatment*. 2008;34(1):61-71. doi: 10.1016/j.jsat.2007.01.008
 45. Turkington A, Mulholland CC, Rushe TM, et al. Impact of persistent substance misuse on 1-year outcome in first-episode psychosis. *Br J Psychiatry*. 2009;195(3):242-248. doi:10.1192/bjp.bp.108.057471
 46. De Witte NA, Crunelle CL, Sabbe B, Moggi F, Dom G. Treatment for outpatients with comorbid schizophrenia and substance use disorders: a review. *European Addiction Research*. 2014;20(3):105-114. doi: 10.1159/000355267
 47. Winklbaur B, Ebner N, Sachs G, et al. Substance abuse in patients with schizophrenia. *Dialogues in Clinical Neuroscience*. 2022;8(1):37-43. doi: 10.31887/DCNS.2006.8.1/bwinklbaur
 48. Noordsy DL, O'Keefe C, Mueser KT, et al. Six-month outcomes for patients who switched to olanzapine treatment. *Psychiatr Serv*. 2001;52(4):501-507. doi:10.1176/appi.ps.52.4.501
 49. Dilbaz N, Darçın AE. Treatment of patients with schizophrenia and comorbid substance use disorders. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*. 2011:80-90. doi: 10.5350/KPB-BCP201121114
 50. Ginsberg Y, Quintero J, Anand E, et al. Underdiagnosis of attention-deficit/hyperactivity disorder in adult patients: a review of the literature. *Prim Care Companion CNS Disord*. 2014;16(3):PCC.13r01600. doi:10.4088/PCC.13r01600
 51. Kewley GD. Personal paper: attention deficit hyperactivity disorder is underdiagnosed and undertreated in Britain. *BMJ*. 1998;316(7144):1594-1596. doi: 10.1136/bmj.316.7144.1594
 52. Goksoyr PK, Nottestad JA. The burden of untreated ADHD among adults: the role of stimulant medication. *Addictive Behaviors*. 2008;33(2):342-346. doi: 10.1016/j.addbeh.2007.09.008
 53. Wilens TE, Martelon M, Joshi G, et al. Does ADHD predict substance-use disorders? A 10-year follow-up study of young adults with ADHD. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 2011;50(6):543-553. doi: 10.1016/j.jaac.2011.01.021
 54. Frodl T. Comorbidity of ADHD and Substance Use Disorder (SUD): a neuroimaging perspective. *Journal of Attention Disorders*. 2010;14(2):109-120. doi: 10.1177/1087054710365054
 55. Biederman J, Wilens T, Mick E, et al. Pharmacotherapy of attention-deficit/hyperactivity disorder reduces risk for substance use disorder. *Pediatrics*. 1999;104(2):e20. doi: 10.1542/peds.104.2.e20
 56. Wilens TE, Adamson J, Monuteaux MC, et al. Effect of prior stimulant treatment for attention-deficit/hyperactivity disorder on subsequent risk for cigarette smoking and alcohol and drug use disorders in adolescents. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*. 2008;162(10):916-921. doi: 10.1001/archpedi.162.10.916
 57. Zulauf CA, Sprich SE, Safren SA, et al. The complicated relationship between attention deficit/hyperactivity disorder and substance use disorders. *Current Psychiatry Reports*. 2014;16(3):436. doi: 10.1007/s11920-013-0436-6
 58. Guy N, Newton-Howes G, Ford H, et al. The prevalence of comorbid alcohol use disorder in the presence of personality disorder: Systematic review and explanatory modelling. *Personality and Mental Health*. 2018;12(3):216-228. doi: 10.1002/pmh.1415
 59. Parmar A, Kalojiya G. Comorbidity of Personality Disorder among Substance Use Disorder Patients: A Narrative Review. *Indian journal of psychological medicine*. 2018;40(6):517-527. doi: 10.4103/IJPSYM.IJPSYM_164_18
 60. Verheul R. Co-morbidity of personality disorders in individuals with substance use disorders. *European Psychiatry*. 2020;16(5):274-282. doi: 10.1016/s0924-9338(01)00578-8
 61. Skinstad AH, Swain A. Comorbidity in a clinical sample of substance abusers. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*. 2001;27(1):45-64. doi: 10.1081/ada-100103118
 62. Echeburua E, de Medina RB, Aizpiri J. Alcoholism and personality disorders: an exploratory study. *Alcohol and Alcoholism*. 2005;40(4):323-326. doi: 10.1093/alcalc/agh158
 63. Preuss UW, Johann M, Fehr C, et al. Personality disorders in alcohol-dependent individuals: relationship with alcohol dependence severity. *European Addiction Research*. 2009;15(4):188-195. doi: 10.1159/000228929
 64. Kienast T, Stoffers J, Bermpohl F, Lieb K. Borderline personality disorder and comorbid addiction: epidemiology and treatment. *Deutsches Arzteblatt International*. 2014;111(16):280-286. doi: 10.3238/arztebl.2014.0280
 65. Winnicott DW. Hate in the counter-transference. *The Journal of Psychotherapy Practice and Research*. 1994;3(4):348-356.
 66. R. W. Countertransference issues in treating the alcoholic patient: Institutional and clinician reactions. In: Levin E WR, editor. *The dynamics and treatment of alcoholism Northdale*, New Jersey: Jason Aronson; 1994. p. 407.